

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертационния труд на тема:

”ЦЕННОСТИ И МИТОВЕ В ПРЕСАТА (януари- март 2011г.)”

на Петър Димитров Кънев, докторант в катедра „История и теория на журналистиката” на Факултета по журналистика и масова комуникация в СУ”Св. Климент Охридски” за присъждане на образователна и научна степен „доктор”, професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика-Журналистическа етика).

Научен ръководител: доц. д-р Весела Табакова

Автор на рецензията : проф. д-р Маргарита Йорданова Пешева , ВТУ "Св.св.Кирил и Методий" . Съгласно Заповед на СУ"Св.Кл.Охридски" №РД38-104 от 17 февруари 2016г.

1.АКТУАЛНОСТ НА ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Докторската дисертация е актуална като тема и избрана методология. От една страна, пресата традиционно налага водещи ценности и митове, тя пресъздава действителността и формира общественото мнение по много важни социални проблеми. От друга страна, в качествената преса едни и същи събития се конструират винаги различно в отделните страни, защото се "пропускат" през филтъра на националните и политическите особености, на господстващите идеологически доктрини.

Ето защо да се направи сравнителен анализ на ценностните парадигми и действащата митология в мненията и редакционните коментари в десет всекидневника от пет различни държави, като част от качествената преса, наистина е оригинален научен подход и методология. Научен респект буди конкретният подбор на десетте периодични издания, които са обект на сравнителен анализ- "Ню Йорк Таймс" и "Уолстрийт джърнъл" - САЩ; "Индипендънт"и "Дейли

телеграф"-Великобритания; "*Хюриет*" и "*Заман*"-Турция; "*Известия*" и "*Независимая газета*"-Русия; "*Стандарт*" и "*Дневник*"-България.

Дисертационният труд е актуален и от гледище на избрания период на научно наблюдение- от януари до април 2011г., в рамките на който са изследвани **4625 статии**, в които се идентифицират основни ценностни съждения и митологични практики. Това е достатъчна по обем емпирична съвкупност, която позволява да се направят нужните научни изводи и заключения. Изследват се най-вече мнения, външни и вътрешни редакционни коментари по две основни теми-*Арабската пролет* и трагедията в ядрената централа *Фукушима*- Япония.

Правомерна е **основната хипотеза** на докторанта Петър Кънев, че *"съществуват различни ценностни призми, през които отразяването на едни и същи събития се пречупва до разкази (митове), съществено различни един от друг, в зависимост от ценостната ориентация на разглежданото издание"* (Автореферат, с.7).

Съчетаването на теоретичния анализ и осъщественото изследване, представено в десетки таблици, придава на дисертационния труд голяма актуалност и доказателствена стойност- днес, в контекста на войната в Сирия и кризата с бежанците.

2. СТРУКТУРА И СЪДЪРЖАНИЕ НА ДЕСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД.

Дисертационният труд се състои от **Увод, четири глави, заключение, библиография и приложения в размер на 236 стр.** Авторефератът подробно и точно пресъздава **съдържанието** на докторската дисертация, в него има необходимите реквизити, които се изискват за нея. **Библиографията** в дисертацията включва **141 заглавия**, от които **66 заглавия** на кирилица и **75 заглавия** на латиница. Като обем, структура и съдържание, дисертационният труд напълно отговаря на изискванията, които се предявяват към една докторска дисертация. Посочена е **целта** на научното изследване, а именно очертаването в широки граници на *" главните митологични конструкции в качествена преса на ключови световни страни и България...Изследването търси мястото на българския печат в световен мащаб посредством съпоставка от тези глобални и регионални сили"*(Автореферат, с.7). Посочени са **конкретните задачи**, които си

поставя научното изследване, а именно : *разработването на оперативни дефиниции за ценност и мит, уточняване на преобладаващите ценности в разглежданите издания в наблюдавания период* (Автореферат, с.6).

Отлично е формулирана и **основната хипотеза** на научното изследване, която е *свързана със съществуването на различни ценностни призми, през които отразяването на едни и същи събития се пречупват до разкази(митове), съществено различни един от друг, в зависимост от ценностната ориентация на разглежданото издание* (Дисертация, с.8).

Прецизно се представят още **избраната методология, основни резултати и приноси моменти** (Автореферат, с.7-28).

Първа глава е общотeorетична, в нея се анализират водещите понятия *ценност и мит* , като докторантът Петър Кънев подчертава, че ценностите в медиите са естествено продължение на ценностите и нормите в обществото. Обстойно се представят мненията на редица авторитетни научни изследователи по въпросите за ценностите и мита като Дюркхайм, Вебер, Ролан Барт, Клод Леви Строс, Георги Фотев, и др. Разглеждат се и различни варианти на ценностни класификации и йерархии и се представят основните дефиниции за мита в исторически контекст.

Втора глава прави медиен прочит на ценностите и митовете в пресата. Авторът е направил преглед на различни теории, повечето от които *разглеждат ценностите като неделима част от всички медийни текстове*

(Дисертация, с.71). Докторантът Петър Кънев подчертава, че чедийните ценности влияят на обществените, макар и невинаги пряко. Но не бива да се забравя, че обществените ценности са символен капитал. *Те са основният продукт, с който медиите предимно търгуват, но често и "създават"*

(Дисертация, с.75). Тази глава е малка по обем , в сравнение с останалите глави на дисертацията.

Трета глава е посветена на избраната методология , с помощта на която е извършено това научно изследване. Докторантът Петър Кънев много подробно и научно аргументирано представя основният методологичен подход на своето изследване- двустепенен съдържателен анализ за идентифициране на основните ценностни съждения в

разглежданите 4625 статии в десет всекидневника от пет страни. Той аргументира начините за селекция на мненията, регистрация и категоризация на ценностните съждения, измерване на относителния дял на ценностните категории по отделни издания. Избраната единица за този научен анализ е полемичната статия, редакционна, мнение на отделен автор- журналист на изданието или външен експерт. Правомерен е направеният избор на периодични издания, чиято принадлежност към качествената преса е вън от съмнение. Те са групирани по вид издание (всекидневник), брой издания от една страна

(два всекидневника), търсене на различия в идеологическите константи, вида собственост и ценностния подход на отделните издания във всяка конкретна страна и др. Правилна е тезата на докторанта, че *медийните текстове са конструирани, те не са непосредствени отражения на действителността, а по- скоро я представят след неизбежната обработка в разума на съответния журналист или коментатор. В резултат на тази обработка, информацията се пре моделира, тя застава в някакво отношение с преобладаващата ценностна система в съответната страна.*

(Дисертация, с.84). Оттук и различните медийни прочити на едно и също събитие в зависимост от националните особености, биографията на отделния вестник, неговите ценностни доктрини и отношения към водещите обществени нагласи на историческия момент.

Четвърта глава представя много подробно получените резултати по отношение на ценностите и митовете в наблюдаваните периодични издания. Тази глава е най-интересна и тя представлява научно-изследователски принос в българското медиазнание. Анализът е отлично структуриран- изводите се представят последователно за всяко периодично издание поотделно, като доминират две водещи световни събития- *Арабската пролет и катастрофата в ядрената централа Фукушима в Япония.* Научният анализ се илюстрира с многобройни таблици, които показват основните ценностни съждения за всяко отделно издание в наблюдавания период. На база обща извадка положителните съждения преобладават над отрицателните, а в повечето издания водещи са рационалните и гражданските ценности (Дисертация: с.151-152). Интересен е научният извод на Петър Кънев, че ценностните съждения с граждански характер са на второ място по честотност, като между тях

лидер е понятието **демокрация**- особено характерно за турските и американските периодични издания. Докато руските периодични издания показват много ниски равнища на позоваването на демокрацията като положителна ценност . Същевременно наблюдаваните две български издания напълно се разминават в употребата/ неупотребата на понятието "демокрация " (Дисертация: с.157-159).

Направеният съдържателен преглед показва, че дисертационният труд се основава на много добре дефинирана и аргументирана методика, отлично представени и защитени изследователска теза, основни цели, изводи, научни приноси и приносни моменти. Той показва научната осведоменост на докторанта Петър Кънев, отличава се с ясен език и стил, научните тези и анализи се представят аргументирано и полемично, с необходимата критична дистанция.

3. НАУЧНИ ТЕЗИ И ПРИНОСИ

Дисертацията съдържа следните основни научни приноси:

3.1. Това е първото цялостно научно изследване, в което чрез специална методология се изследват ценностите и митовете в пресата-върху практиката на десет периодични издания, които принадлежат към качествената преса в пет държави. Тази методология се прилага за първи път у нас, тя обхваща само хартиените издания на избраните десет всекидневника. Докторантът Петър Кънев основава научните си изводи и обобщения върху **4625 статии** , проследени в период от три до четири месеца. Разработването на специална методология за идентификация и категоризиране на ценности в медиен текст е принос в развитието на българското медиазнание.

3.2. Дисертационният труд анализира и картографира основните ценности в мненията на изследваните десет всекидневника в поредица от таблици, които представят основните резултати както по отделни периодични издания, така и по водещи ценностни съждения и митологеми. Научните изводи и обобщения на Петър Кънев са уплътнени и аргументирани от десетки таблици, които съдържат интересни данни за ценностната температура на отделните издания по отношение на две горещи геополитически теми-*Арабската пролет и катастрофата във Фукушима*.

3.3. Емпиричната част на дисертацията дава възможност на докторанта Петър Кънев да направи широка по обхват съпоставка на ценностни нагласи и различия в наблюдаваните периодични издания. Това разширява изследователският контекст на сравнителните медийни изследвания по отношение на ценностния характер на мненията и редакционните коментари- при това в издания от държави, които имат особено важна роля в геополитическата карта на света. Представените таблици с резултати, наблюдения и обобщения позволяват и вторичен научен анализ, което показва доказателствената стойност на избраната научна методология.

3.4. Дисертацията предлага съдържателен анализ, който е осъществен върху оригинална методика, с добре структурирани ценностни индикатори, което дава възможност за обобщения и изводи на различно съдържателно ниво. Сравнителният анализ на качествена преса от пет държави, които имат особено голяма тежест в геополитическите турбуленции в съвременния свят-САЩ "за и срещу" Великобритания, Русия, Турция, България в медийния фокус на влиятелната качествена преса, която формира, но заедно с това- и доизгражда световното обществено мнение.

3.5. Научен принос е направената ценностна снимка на медийните дебати в геополитически контекст в един исторически момент с огромно значение като например *Арабската пролет*. Тази отлично уплътнена с емпирични данни медийна снимка позволява бъдещи изследвания и сравнителен анализ на медийния отзвук от *Арабската пролет*, свързан предимно с войната в Сирия и бежанският проблем.

4. ОСНОВНИ БЕЛЕЖКИ И ПРЕПОРЪКИ.

Моята основна препоръка към докторанта Петър Кънев се отнася главно до неговите бъдещи усилия за научен анализ и осветляване на този много важен научен проблем . Ще бъде добре, ако той продължи това научно изследване в контекста на последващ сравнителен медиен прочит на ценностните нагласи и водещи митологеми в тези десет всекидневника- пет години по- късно. Един вторичен сравнителен анализ на две последователни наблюдения (2011г. и 2016г.) сигурно ще покаже много интересни, дори изненадващи медийни резултати.

Едно бъдещо сравнително изследване е добре да проследи ценностният отзвук от мненията и редакционните коментари на тези десет периодични издания в техните страници във Фейсбук, които показват рефлексите и емоционалните реакции на *гражданската журналистика* в мрежата. Този онлайн контекст е твърде необходим, за да бъдат правилно поставени, анализирани и осмислени позициите на големите периодични издания, чиито хартиени издания в последните пет години загубиха голяма част от "медийната си тежест".

Тази загуба стана именно под натиска на мрежата и многобройните й потребителски продукти- социални мрежи, блогове, чатове, бази данни, видове частна и обществена комуникация и др. Създаването на кросмедийното производство, налагането на мултимедийния нюзрум все повече заличават границите и ценностните различия между традиционни и нови медии, което води до "изтриване" на ценностни различия и идеологически доктрини, които дигиталните технологии "неутрално" обезсмислят. Оттук насетне сравнителните медийни анализи трябва да се правят и в задължителния мрежови контекст. От гледище на феноменологията, физиономиката и прогностиката на *Облака*. И това, което ще последва след него.

Като имам предвид научната значимост и ценност на представения дисертационен труд, убедено препоръчвам той да бъде издаден, за да намери научната си приложимост по отношение на по-широк кръг от просветени читатели.

Имам следните въпроси към докторанта Петър Кънев.

1. Доколко рационалните, гражданските и проактивните ценности илюстрират водещите нагласи на качествената преса към позитивното отношение към глобалния геополитически контекст, отношенията САЩ-ЕС, отношенията Русия-Турция, както и отношенията България-Русия-Турция, от една страна, и България-САЩ-ЕС, от друга?

2. Как може да се обясни липсата на ентузиазъм и сериозен ценностен ангажимент на руските издания към *Арабската пролет* през 2011г.? Ако днес, пет години по-късно, това сравнително изследване бъде повторено, дали резултатите, специално за руските издания, ще бъдат сходни?

3. Доколко съществените разлики в интерпретацията на света в рамките на смислово-митологичните модели, предлагани от различни вестници по света, не съдържа опасност за всяко отделно медийно осмисляне и интерпретиране на същия този свят през "окуляра" на геостратегии-национални особеност- ценностни и идеологически различия?

5. ОЦЕНКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД.

Като имам предвид , че това е първото сравнително научно изследване на ценностните съждения и митологетики в десет периодични издания от пет страни, извършено по оригинална методика, че представените таблици и научни обобщения представляват научен принос в развитието на българското медиазнание, че дисертационният труд показва отлична научна осведоменост на докторанта Петър Кънев, той е написан на ясен език и стил, **напълно убедено препоръчвам** на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен "доктор" на Петър Димитров Кънев, докторант в катедра "История и теория на журналистиката" на СУ"Св. Климент Охридски", професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика- журналистическа етика).

гр. София, 22 март 2016г.

РЕЦЕНЗЕНТ: проф.д-р Маргарита Пешева
ВТУ"Св.св.Кирил и Методий"